

N:o 29.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående lindring i villkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag af staten beviljadt lån å 2,000,000 kronor; gijven Stockholms slott den 29 januari 1895.

Uppå derom af Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag gjord framställning faststälde Kongl. Maj:t den 2 februari 1877 plan för nämnda sjöars sänkning. Dervid stadgade Kongl. Maj:t att bolaget skulle, utom de för sjöarnes sänkning och markens torrläggning erforderliga arbeten, för bibehållande af 7 fots segeldjup i Hjelmaren och Hjelmare kanal samt för sjöfartens upprätthållande å samma farled utföra vissa närmare angifna arbeten, hvarjemte åtskilliga förpligtelser i afseende å underhållet af nämnda segeldjup och öfriga för sjöfartens bekvämlighet bestämde anordningar ålades bolaget. På det att sjösänkingsbolaget i en framtid måtte kunna befrias från förpligtelserna i hvad de afsåge den allmänna trafiken stadgade Kongl. Maj:t vidare att bolaget skulle insätta i statskontoret 100,000 kronor att af statskontoret göras fruktbarande för att medelst räntans läggande till kapitalet bilda en fond, hvaraf den årliga räntan kunde i mån af behof användas till bekostande af det bolaget ålagda underhållet af segeldjupet i Hjelmaren med mera.

Denna fond egde vid 1893 års slut en behållning af 176,095 kronor 40 öre.

Enligt underdånig skrifvelse den 17 maj 1877 beviljade Riksdagen Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag, för sänkningen och regleringen af vattenhöjden i Hjelmaren och Qvismaren samt utförande af dermed sammanhängande arbeten, ett lån å 2,000,000 kronor att från

statskontoret utgå med vilkor, utom andra, att å hvarje lyftadt belopp af lånet skulle årligen till slutet af år 1887 erläggas fem procent ränta från lyftningsdagen samt för tiden från och med år 1888 årligen erläggas åtta procent å hela den lyftade lånesumman, hvaraf ränta skulle godtgöras efter fem för hundra af det obetalda kapitalbeloppet och det öfriga utgöra afbetalning derå.

Efter det hela lånebeloppet blifvit af bolaget lyftadt, har Riksdagen, med anledning af särskilda utaf Kongl. Maj:t aflättna propositioner, enligt underdåniga skrivelser den 5 maj 1885 och den 16 maj 1889 beviljat bolaget vissa lindringar uti vilkoren för berörda statslån, enligt sistnämnda underdåniga skrifvelse sålunda, att Riksdagen, på vilkor att Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag förbunde sig att under tiden till 1895 års slut gälda all annan sin skuld än den till staten, medgifvit att räntan å bolagets kapitalskuld till staten, 2,000,000 kronor, för tiden från och med år 1891 nedsattes till fyra procent för år, samt att anstånd med erläggande af räntan för åren 1886—1895, utgörande tillhoppa 850,000 kronor, finge åtnjutas sålunda, att efter dessa års förlopp denna ränta lades till lånesumman, hvarefter å det sålunda uppkommande beloppet, 2,850,000 kronor, vid slutet af år 1896 och följande år, tills detta belopp jemte ränta blifvit slutbetaldt, skulle erläggas en annuitet af sex procent, deraf fyra procent beräknades som ränta å oguldna beloppet och återstoden utgjorde kapitalafbetalning.

Sjösänkingsbolagets direktion har nu gjort underdånig framställning om beredande af ytterligare lindring uti vilkoren för ofvannämnda lån, och vill Kongl. Maj:t, med åberopande af hvad bilagda utdrag af protokollet öfver civilärenden för denna dag innehåller, härmed föreslå Riksdagen att, under vilkor att Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag dels till den i statskontoret inestående, till underhållet af segeldjupet i Hjelmaren med mera afsedda fonden afsätter af egna medel så stort belopp, att fondens tillgångar vid 1895 års utgång uppgå till 300,000 kronor, dels ock inom 1896 års utgång betalar all annan sin skuld än den till staten, medgifva

att anstånd med erläggande af den vid 1895 års slut å bolagets skuld till staten upplupna räntan, utgörande tillhoppa 850,000 kronor, må åtnjutas intill dess kapitalskulden 2,000,000 kronor blifvit till fullo betald genom erläggande vid slutet af år 1896 och följande år af en annuitet af sex procent af sistnämnda summa, deraf fyra procent ränta å oguldna kapitalbeloppet och återstoden afbetalning derå, samt att ränteskulden 850,000 kronor, hvarå, intill dess kapitalskulden 2,000,000 kronor blifvit sålunda gulden, ingen ränta beräknas, derefter må gäldas

genom erläggande af enahanda annuitetsbelopp, deraf likaledes fyra procent ränta å oguldna beloppet och återstoden afbetalning derå.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

O S C A R.

V. L. Groll.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i Statsrådet å Stockholms slott den 29
januari 1895.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve LEWENHAUPT,
Statsråden: friherre ÅKERHJELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD,
GILLJAM,
friherre RAPPE,
CHRISTERSON och
WERSÅLL.

2:o.

Departementschefen statsrådet Groll anförde härefter:

På derom af Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag gjord ansökning förklarade Kongl. Maj:t genom nådig resolution den 12 maj 1865 att hinder från det allmännas sida icke mötte för nämnda bolag att i hufvudsaklig öfverensstämmelse med en af öfversten J. A. Sundmark utarbetad plan verkställa sänkning af berörda sjöar jemte ombyggnad af Hjelmare kanal, så att, med beräkning jemväl af tillräckligt

djup för segelfarten vid sjögång å Hjelmaren, vattnet sänktes sex fot under den antagna medelvattenhöjden, men sju fots segeldjup till Hjelmarens hamnar fortfarande bibehölles, dock att, innan arbetet finge komma till utförande, fullständig plan för verkställigheten deraf och de åtgärder, som för segeldjupets framtida vidmakthållande kunde finnas nödiga och för det allmänna betryggande, skulle till Kongl. Maj:ts pröfning och fastställelse öfverlemnas.

Med anmälan att till följd af föreskriften uti ofvanberörda nådiga resolution sjösänkingsbolaget låtit verkställa undersökning för utrönande af de rubbningar i dåvarande förhållanden och deraf härflytande enskilda ersättningsanspråk, som genom ifrågavarande sjösänkningar skäligen kunde för vattenverks- och strandegare derstädes uppkomma, samt att alla enskild rätt berörande tvistefrågor blifvit, så vidt de kunnat utgöra laga hinder för sjösänkningen, i domstolsväg afgjorda, anhöll år 1874 direktionen för sjösänkingsbolaget genom sin ordförande att Eders Kongl. Maj:t täcktes meddela fastställelse å en bifogad fullständig plan för sänkingsarbetets verkställande och de åtgärder, som för vidmakthållande af 7 fots segeldjup i Hjelmaren och Hjelmare kanal vore nödiga och för det allmänna betryggande, hvilken plan blifvit af öfverstelöjtnanten A. Grafström upprättad med ledning af öfverste Sundmarks plan och de förslag i ämnet, som afgifvits af vederbörande synerätt, samt med iakttagande af de genom i ärendet meddelade utslag och domar gifna föreskrifter.

Efter vederbörandes hörande faststälde Eders Kongl. Maj:t den 2 februari 1877 omförmälda, af öfverstelöjtnanten Grafström upprättade plan för Hjelmarens och Qvismarens sänkning att vid arbetenas utförande lända till efterrättelse. Dervid stadgade Eders Kongl. Maj:t att bolaget skulle, utom verkställandet af de för sjöarnes sänkning och markens torrläggning erforderliga arbeten, för bibehållande af 7 fots segeldjup i Hjelmaren och Hjelmare kanal samt sjöfartens upprätthållande å samma farled

delvis ombygga Hjelmare kanal och i sammanhang dermed under den del af seglationstiden, som kanalen i och för ombyggnaden hölles stängd, besörja trafiken emellan Hjelmaren och den segelbara delen af Arboga å utan förhöjning af de i gällande kanaltaxa bestämda fraktavgifter;

fördjupa segellederna till Örebro och Hjelmarens viktigaste hamnar, så att äfven under sjögång 7 fots segeldjup der kunde efter sänkningen påräknas, och allt framgent bibehålla dessa farleder vid samma djup;

verkställa och, intill dess derom annorlunda förordnades, fortfarande bekosta utprickningen af samma farleder, med undantag af den prickning, som förut besörjts af Örebro stad;

allt framgent, då segling emellan Essundet och Svartåns utlopp (det så kallade Oset) af vidriga vindar omöjliggjordes, tillhandahålla tjenlig ångbåt för kostnadsfri bogsering af segelfartyg öfver den så kallade Hemfjärden;

inrätta och underhålla en regleringsdam vid Hyndevad samt anskaffa bostad och bereda aflöning åt en af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen der anställd damvaktare; samt

på det att sjösänkingsbolaget i en framtid måtte kunna befrias från förpligtelserna, i hvad de afsåge den allmänna trafiken, insätta i statskontoret 100,000 kronor att af statskontoret göras fruktbarande för att medelst räntans läggande till kapitalet bilda en fond, hvaraf den årliga räntan kunde i mån af behof användas till bekostande af det bolaget ålagda underhållet af segeldjupet i Hjelmaren samt af dambyggnaden vid Hyndevad och öfriga för sjöfartens bekvämlighet bestämda anordningar, aflöning af damvaktaren vid Hyndevad med mera dylikt; Kongl. Maj:t dock förbehållet, såväl att bestämma om fondens förvaltning och användning som ock att framdeles pröfva och afgöra huruvida densamma kunde anses för sitt ändamål tillräcklig eller borde af bolaget ökas.

Enligt Grafströms år 1873 uppgjorda, på då gängse pris grundade beräkningar skulle verkställigheten af de i den sålunda fastställda planen afsedda åtgärder erfordra följande kostnadsbelopp, nemligen:

1:o) samtliga erforderliga arbeten vid Hjelmarens utlopp	kr.	335,298: —
2:o) ombyggnaden af Hjelmare kanal.....	»	354,291: —
3:o) fördjupningen af farlederna i Hjelmaren.....	»	284,133: —
4:o) fördjupningen af hamnarne derstädes.....	»	31,274: —
5:o) Qvismaredalens torrläggning	»	664,689: —
6:o) diverse extra omkostnader	»	279,198: 34

eller sammanlagdt kr. 1,948,883: 34.

I anledning af en särskild utaf sjösänkingsbolaget till Eders Kongl. Maj:t ingifven ansökning i fråga om beredande af låneunderstöd åt bolaget för företagens utförande, behagade Eders Kongl. Maj:t uti nådig proposition den 16 februari 1877 föreslå Riksdagen att, för sänkning och reglering af vattenhöjden i sjöarne Hjelmaren och Qvismaren samt utförande af dermed sammanhängande arbeten enligt fastställd plan, be-

vilja sjösänkingsbolaget ett lån å 2,000,000 kronor, att utgå med 600,000 kronor under 1878, med 300,000 kronor under hvarje af åren 1879, 1880, 1881 och 1882 och med 200,000 kronor under år 1883, under vilkor: att å hvarje lyftadt belopp af lånet årligen till slutet af år 1887 erlades fem procent ränta från lyftningsdagen; att för tiden från och med år 1888 årligen erlades åtta procent å hela den lyftade lånesumman, hvaraf ränta godtgjordes efter fem för hundra af det obetalda kapitalbeloppet och det öfriga utgjorde afbetalning derå, samt att i öfrigt de allmänna stadganden och bestämmelser, som vore af Riksdagen meddelade i fråga om låneunderstöd för vattenaftappning eller annat odlingsföretag, skulle i tillämpliga delar lända till efter rättelse jemväl för berörda lånebidrag. Denna framställning bifölls af Riksdagen enligt dess underdåniga skrifvelse den 17 maj 1877; och har bolaget derefter under åren 1878—1883 lyftat hela det beviljade statslånet.

Som under arbetets fortgång svårigheter af flerahanda slag för sjösänkingsbolaget uppstått och kostnaderna visat sig uppgå till betydligt högre belopp än från början beräknats, anhöll bolaget år 1884 att Eders Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta framställning att i betraktande af den större omfattning, som måst gifvas de med sjösänkingsföretaget förenade arbeten, samt af de stora förmåner, som bereds det allmänna, Riksdagen måtte bevilja bolaget räntefrihet under åren 1886, 1887, 1888, 1889 och 1890 å det bolaget beviljade statslånet samt medgifva framflyttning af amorteringen af lånet, så att densamma skulle taga sin början först med år 1891, i stället för med år 1888.

Med anledning häraf föreslog Eders Kongl. Maj:t uti nådig proposition den 20 februari 1885 Riksdagen medgifva att sjösänkingsbolaget måtte befrias från skyldigheten att gälda ränta å omförmälda lån för åren 1886—1890, äfvensom erhålla anstånd med amorteringen af samma lån, på sätt bolaget begärt, med skyldighet för bolaget att från och med år 1891 å hela lånesumman årligen erlägga åtta procent, hvaraf ränta skulle beräknas efter fem för hundra å det obetalda kapitalbeloppet och återstoden utgöra afbetalning derå.

Denna proposition blef enligt underdånig skrifvelse den 5 maj 1885 endast på det sätt bifallen, att Riksdagen dels för tiden från och med år 1886 nedsatte räntan å det sjösänkingsbolaget beviljade lån å 2,000,000 kronor till fyra och en half procent för år och dels medgaf att bolaget finge anstånd med denna räntas erläggande för åren 1886—1890 sålunda, att efter dessa års förlopp den för desamma upplupna räntan lades till den beviljade lånesumman, hvarefter å det sålunda uppkomna beloppet skulle erläggas, vid slutet af hvardera året

1891, 1892, 1893, 1894 och 1895 fyra och en half procent årlig ränta samt vid slutet af år 1896 och följande år, tills lånet blifvit slutbetaldt, en annuitet af åtta procent, deraf fyra och en half procent beräknades som ränta å oguldna beloppet och återstoden utgjorde kapitalafbetalning.

Efter det sjösänkingsarbetet i sin helhet afsynats och den 13 augusti 1888 blifvit af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkändt, inkommo från 696 egare och innehafvare af jord inom Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsområde samt delegare i förenämnda, för dessa sjöars sänkning bildade bolag särskilda till Eders Kongl. Maj:t ställda skrifter, i hvilka anfördes att, då det varit oafvisligen nödvändigt att företaga större och mera omfattande arbeten än hvad det ursprungliga förslaget afsett, detta medfört betydligt ökade kostnader, hvarigenom dessa, som i det af öfverstelöjtnanten Grafström reviderade förslaget beräknats till 1,948,883 kronor 34 öre, uppgått till 2,886,903 kronor 93 öre, utan att ens detta belopp kunde anses såsom sänkingskostnadens slutsumma, då ännu återstode en mängd ersättningar för borttagen jord med mera, hvilka efter derom i laga ordning tillkomna beslut icke finge bestämmas förr än efter företagets fullständiga afslutande; att i följd häraf all anledning vore att befara att den direkta sjösänkingskostnaden icke skulle understiga 3,000,000 kronor, hvartill borde läggas den summa, som bolaget fått betala i räntor å lånta penningar under den tioåriga arbetstiden eller, enligt då senast gjorda bokslut, 1,013,141 kronor 6 öre, då kostnaden i rundt tal kunde beräknas till 4,000,000 kronor; samt att detta bolag, utom skyldigheten att ombygga alla dammar och broar i Eskilstuna ström, hvartill motsvarighet ytterst sällan om ens någonsin förekommit vid andra sjösänkningar här i landet, hade för sjöns reglering måst bygga en särskild och ytterst dyrbar regleringsdam, bilda segelrännor, ombygga Hjelmare kanal och flera hamnar för en sammanlagd kostnad af 996,675 kronor 54 öre, oberäknadt den tryckande skyldigheten, icke blott att allt framgent underhålla dessa för sjöfarten verkställda arbeten utan ock att dels i all framtid kostnadsfritt bogsera de segelfartyg, som passerade den så kallade Hemfjärden å Hjelmaren och härför hålla en särskild ångbåt, och dels att utan någon ersättning underhålla en stor del af sjömärkena i Hjelmarens farleder; och anhöllo sökandena på grund af hvad sålunda anförts att Eders Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta framställning att af det Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljade statslånet å 2,000,000 kronor halfva beloppet eller 1,000,000 kronor, såsom motsvarande de kostnader bolaget fått vidkännas ensamt

för sjöfartens fortgång på ett större djup än sjön medgäfvne, måtte efterskänkas och afskrifvas.

Med vitsordande att totala sjösänkingskostnaden icke komme att understiga 4,000,000 kronor och att bolaget, förutom den i statskontoret insatta fonden för segeldjupets reglerande, måst offra 1,000,000 kronor för bibehållande af äldre och skapande af nya farleder, instämde bolagets direktion i hvad bolagsmännen anført och anhållit samt framhöll dervid tillika, bland annat, att i september 1888, då direktionens yttrande afgafs, bolagets skulder kunde beräknas till, förutom upplupna, ej förfallna räntor, 3,054,602 kronor 63 öre, och tillgångarne — oberäknadt ofvan omförmälda i statskontoret innestående fond samt bolagets fastigheter och fiske, hvilka åtminstone för det dåvarande vore afsedda att bibehållas för det framtida underhållet, samt efter afdrag af ett i enskild bankinrättning taget kreditiv å 50,000 kronor — till 187,104 kronor 63 öre.

Med anledning af dessa framställningar föreslog Eders Kongl. Maj:t uti nådig proposition den 22 mars 1889 Riksdagen

att Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag måtte erhålla eftergift å den vid 1890 års slut upplupna, till 450,000 kronor uppgående, oguldna räntan för åren 1886—1890 å ifrågavarande statslån; samt

att sjösänkingsbolaget derjemte måtte medgifvas den lindring i betalningsvilkoren för lånet, att å lånesumman, 2,000,000 kronor, skulle erläggas vid slutet af hvarterdera året 1891, 1892, 1893, 1894 och 1895 tre och en half procent ränta samt vid slutet af år 1896 och följande år, tills lånet blifvit slutbetaldt, en annuitet af fem procent, deraf tre och en half procent beräknades som ränta å oguldna beloppet och återstoden utgjorde kapitalafbetalning.

Uti underdånig skrifvelse den 16 maj 1889 meddelade Riksdagen till svar å Eders Kongl. Maj:ts berörda framställning att Riksdagen väl funnit giltiga skäl förefinnas att bereda bolaget någon lättnad i de svårigheter, med hvilka bolaget hade att kämpa, men att Riksdagen då, likasom år 1885 då fråga om lindring i bolagets betalningsvilkor senast hos Riksdagen förevarit, ansett en till sin art så väsentlig afvikelse från iugånget aftal som rent efterskänkande af ett fordringsbelopp, vara en betänklig åtgärd, hvilken Riksdagen så mycket mindre kunde godkänna, som det ej syntes vara ådagalagd att den vore af nödvändighet påkallad; att Riksdagen förestält sig att det väsentligaste vore att bereda bolaget frihet från bördan af statslånet under den tid, då delegarne vore betungade med utgifter, dels för gäldande af de skulder, bolaget utöfver statslånet måst ikläda sig för företagets full-

bordande, och dels för de vunna egoväldenans bringande i det skick, att de lemnade påräknad afkastning, samt förseende med nödiga byggnader; att Riksdagen härjemte, med afseende å detta företags dyrhet och säregna beskaffenhet, ansett någon nedsättning i räntan under den för odlingslån gällande billigtvis böra medgifvas; samt att Riksdagen likväl funnit det vilkor böra för dessa eftergifter från statens sida uppställas, att anståndstiden behörigen användes till bolagets frigörande från all annan skuld än den till staten, hvilket förutsatte de dertill erforderliga medlens uttaxering på delegarne.

Med tillämpning af de sålunda uttalade åsigter biföll Riksdagen på det sätt Eders Kongl. Maj:ts proposition, att Riksdagen, på vilkor att Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag förbunde sig att under tiden till 1895 års slut gälda all annan sin skuld än den till staten, medgaf:

att räntan å bolagets kapitalsskuld till staten, 2,000,000 kronor, för tiden från och med år 1891 nedsattes till fyra procent för år; samt

att anstånd med erläggande af räntan för åren 1886—1895, utgörande tillhopa 850,000 kronor, finge åtnjutas sålunda, att efter dessa års förlopp denna ränta lades till lånesumman, hvarefter å det sålunda uppkommande beloppet 2,850,000 kronor vid slutet af år 1896 och följande år, tills detta belopp jemte ränta blifvit slutbetaldt, skulle erläggas en annuitet af sex procent, deraf fyra procent beräknades som ränta å oguldna beloppet och återstoden utgjorde kapitalafbetalning.

Uti de enligt Riksdagens sistberörda beslut gällande vilkor för ifrågavarande lån har bolaget nu sökt ytterligare lindring.

Uti en den 7 september 1893 till civildepartementet inkommen skrift har nemligen direktionen för bolaget anført att de förpligtelser till den allmänna trafiken på sjön Hjelmaren, som uti nådiga resolutionerna den 12 maj 1865 och den 2 februari 1877 blifvit med sjösänkingsföretaget för all framtid förknippade, och hvilka förpligtelser afsåge sjöfartens bibehållande på Hjelmaren till sju fots djup, ådragit bolaget betydande uppoffringar för nybyggnad af slussarne vid Notholmen och Bergkarlsberget i förening med fördjupning af öfre horisontalsträckan i Hjelmare kanal och af milslånga farleder till sjöns vigtigaste hamnar, dessa hamnars ombyggnad samt inrättandet af en regleringsdam vid sjöns utlopp. Kostnaderna för dessa arbeten hade vid bokslutet den 13 mars 1888, då sjelfva sänkingsarbetet ansetts fullbordadt, uppgått till ett belopp af 996,675 kronor 54 öre, i hvilken

summa dock ej inräknats någon del af kostnaden för dammen vid Hynde-
devad, hvilken blifvit betydligt dyrare såsom fullständig regleringsdam
i stället för hvad den eljest enligt det första förslaget skolat vara,
enkel skibordsdam med blott några få grundluckor. Nära hälften —
om den ökade kostnaden för regleringsdammen tillades — mera än
hälften af det beviljade statslånet hade således åtgått till ändamål, som
för hvarje annat sjösänkingsföretag varit fullkomligt okända, och kost-
naden för dessa arbeten, utom dambyggnaden, hade med ej mindre än
342,562 kronor 54 öre öfverstigit hvad i det fastställda förslaget härtill
beräknats.

Dessa kostnader — fortsätter direktionen — skulle dock icke i
och för sig varit så svåra att bära, om icke företagens stora omfattning
kräfft en så lång arbetstid, hvilken genom de sig hopande räntorna bi-
dragit att fördubbla den till 2,000,000 kronor beräknade kostnaden, och
om dermed bolagets förpligtelser till den allmänna trafiken varit full-
gjorda, men nu uppginge verkliga sjösänkingskostnaden den 13 mars
1889, då detta konto alldeles afslutades, med inberäkning af då utbe-
talda räntorna, till 4,078,761 kronor 20 öre och förbindelserna till den
allmänna trafiken fortfore i så måtto, att bolaget allt framgent måste
underhålla sju fots segeldjup i sjön, sjömärken och prickar, reglerings-
dam med dess dammästare och dennes boställe, bogsering af segel-
skutor på Örebrofjärden vid vidriga vindar o. s. v., hvilka åligganden
hindrade bolagets upplösning efter slutadt värf och nödgade detsamma
att, äfven sedan dess öfriga skulder blifvit betalda och statslånet på
jorden omfördt, allt framgent hafva en förvaltning, styrelse och beställ-
ningsmän samt ej obetydlig materiel för att städse vara beredt att full-
göra dess skiftande funktioner såsom en för trafikens ostörda gång
ansvarig sjöfartsstyrelse för sjön Hjelmaren, der de afgifter, hvilka så-
som muddrings- och prickningspenningar utginge af trafikanterna, icke
komme bolaget till godo utan tillfölle Örebro stad och rederibolag, af
hvilket sistnämnda bolag dock till prickningen erhöles ett litet bidrag
af 643 kronor 50 öre årligen. Men detta bidrag vore beroende på
trafikanternas godvilliga erläggande af den prickningsafgift, rederibolaget
behagade dem påföra, då någon lagfäst taxa härför ej funnes. De
olägenheter, som åtföljde dessa bolagets förpligtelser till trafiken, be-
gränsades likväl icke härtill. För att kunna utföra sjösänkingsarbetet
hade bolaget nödgats inlösa Rosenholms qvarn och ålfiske, hvilken
egendom kostat bolaget 130,238 kronor 54 öre och nu, bokförd till
65,000 kronor, kunnat till detta pris försäljas, om det icke visat sig
att regleringsdammen vid Hynde-
devad under flodtid ej kunde så hastigt

som önskligt och nödigt vore afbördade öfverflödsvattnet ur sjön, såvida ej fallhöjden der ökades, hvilket åter kräfde att vattenspegeln i den tätt nedanför belägna Rosenholmsdammen samtidigt sänktes så mycket som möjligt vore utan att hindra qvarnverkets gång. Detta åter kunde svåriligen ske om denna dam lemnades i främmande händer, hvarföre bolaget till undvikande af ständiga tvister måste allt framgent bibehålla nämnda egendom. Det kapital, qvarnverket och ålfisket representerade, vore väl icke räntelöst, men förblefve dock härigenom fastläst, hvarjemte bolaget på detta sätt fått tvänne regleringsdammar att underhålla i stället för en.

Uti nådiga resolutionen den 2 februari 1877 stadgades att, på det sjösänkingsbolaget måtte, om det så önskade och Kongl. Maj:t funne skäligt sådant medgifva, kunna, efter fullbordandet af sjösänkingsarbetena och slutlig uppgörelse af alla dermed förenade eller deraf föranledda penningeliqvider, befrias från sina förpligtelser i hvad de afsåge den allmänna trafiken, bolaget skulle i statskontoret afsätta 100,000 kronor, att der göras fruktbarande mot högsta ränta, som kunde betingas, och medelst räntans läggande till kapitalet förökas till en fond, hvaraf årliga räntan kunde i mån af behof användas till underhåll af segeldjupet, regleringsdammen med mera. Denna fond, om hvars tillväxt Eders Kongl. Maj:t förbehållit sig rätt att förordna, och till hvars förökande bolaget vore skyldigt att, när så fordrades, underkasta sig särskildt tillskott, hade vid 1892 års slut uppgått till 176,318 kronor 4 öre. Från denna fond hade bolaget visserligen under de tre åren 1890—1892 erhållit ett årligt bidrag af 3,000 kronor samt för åren 1893—1895 tillförsäkrats ett sådant af 4,500 kronor, men detta belopp försloge dock icke ens nu till dessa kostnader, ehuru något drygare underhåll ännu ej förekommit samt i räkenskaperna underhållskostnaden för mudderverket, nödig afskrifning af dess värde, byggandet af en slip för detsamma med mera upptagits å särskilda conti utan att — såsom hädanefter komme att ske — påföras sjöfartsunderhållet. När dessa utgifter tillades samt den andel i framtida förvaltningskostnaden detta på så många spridda punkter fördelade underhåll medförde, samt framdeles behöfliga reparationer å regleringsdammen och dammästarebostället tillkomme, blefve det eventuella bidraget från fonden ännu mera otillräckligt. Bolaget vågade därför icke heller upptaga densamma bland sina tillgångar på annat sätt än innauför linien.

Förhoppningen att genom fondens fortfarande tillväxt bolaget en gång skulle kunna frigöras från sina förpligtelser till den allmänna trafiken vore ännu långt aflägsen och syntes icke heller någonsin kunna

realiseras. Att statsverket skulle öfvertaga detta underhåll vågade bolaget icke hoppas, och att någon korporation eller något bolag skulle åtaga sig detsamma utan utsigt att deraf, på Hjelmareintressenternes bekostnad, skörda en vinst, fullt motsvarande den stora risken, vore icke heller tänkbart, oafsedt att en uppgörelse derom förutsatte sådana, för alla eventualiteter betryggande garantier, som icke vore lätta att anskaffa. Det vore således nästan otvifvelaktigt att, huru än fonden ökades, sjösänkingsbolaget likväl måste alltjemt fortleva för fullgörandet af detta lika ansvarsfulla som kostsamma åliggande.

Det vore just denna utsigt till en ständig fortvaro, dessa på förhand nästan oberäkneliga kostnader, som föga mindre än de årliga taxeringsbidragen verkade nedstämmande inom bolaget, nedtryckte värdet på den förbättrade, i bolaget ingångna sjösänkingsjorden och fortfarande likasom hittills skulle ställa dess pris vida under hvad annan, af sådana allvarliga förpligtelser oberörd men i öfrigt fullt jemförlig jord, så utom som inom sjösänkingsområdet, i köp betingade, synnerligast som bolaget, utom dessa allmänna, derjemte hade särskilda ganska stränga förpligtelser för underhåll af aflopp, uppfångsgrafvar, broar med mera i Qvismaredalen, hvilka äfven kräfde årliga tillskott, ehuru, hvad dem anginge, åtminstone en möjlighet funnes att delvis och för kortare årsföljder få dem emot ersättning öfvertagna af andra.

Den förenkling i administrationen af bolagets angelägenheter, som efter statslånets omföring på jorden borde inträda, kunde i följd af denna ständiga vaksamhet på så vidt skilda punkter, som det vidsträckta underhållet kräfde, icke blifva så omfattande som man förestälde sig, och förvaltningen med dess ledare, muddermästare, dammästare, tillsyningsmän öfver sjömärken och farleder med mera komme utan tvifvel att kräfva årliga tillskott. Att redan nu göra en någorlunda tillförlitlig beräkning öfver dessa årliga kostnader vore icke möjligt, men syntes dessa icke böra beräknas till mindre än vid pass 20,000 kronor.

Hittills hade bolaget kunnat hålla den årliga taxeringen till 4 à 5 kronor per vinstref, det högsta belopp bolagsmännen ansetts kunna bära, men detta hade endast kunnat ske derigenom, att andra inkomster — cirka 300,000 kronor för försåld jord och obehöflig materiel — varit att tillgå till bestridande af bolagets dryga utgifter, hvilka i annat fall under samma år kräft en uttaxering af 6 à 7 kronor per vinstref. När nu de tillgångar, som återstode, minskades med derifrån hemtad hjälp till årsutgifterna intill 1896, blefve efter statslånets omföring icke mycket öfver till bestridande af det årliga underhållet, om detta också utan extra taxering kunde under de närmast följande åren uppehållas.

Men när sedan en sådan blefve oundviklig och annuiteten å statslånet, 5 kronor 41 öre, skulle i första rummet utgå, komme hvad bolaget kräfde och för hvilket ingen förmånsrätt funnes antagligen att blifva särdeles svårt att indrifva, synnerligast som en icke ringa del af bolagsjorden äfven graverades af redan började annuiteter å särskilda lån från odlingslånefonden. De rika hafreskördar, som med lindrig brukningskostnad och hjälp af konstgjorda gödningsämnen vunnits de första åren, började mer och mer försvagas i följd af de på denna mullrika och kraftiga jord lätt öfverhandtagande ogräsen, hvarföre sättet för densammas kultur måste förändras, ordnade växtföljder med omsorgsfullt trädesbruk, höstsäde och gräs införas och, der makt funnes, jorden dräneras, hvilket allt fordrade ökad dragkraft, väsentligt drygare arbetskostnad samt nybyggnader af ladugårdar och andra hus, som ett mera intensivt jordbruk kräfde; och detta allt under det jordens egare skulle jemte dessa för deras yrke oundgängliga utgifter, lefva uti en ständig oro att stormar och häftiga islossningar skulle förstöra farleder, sjömärken och dammar med mera samt deras statslånebörd således ökas med en extra debitering för dylika, för deras näring alldeles främmande ändamål.

Dessa omständigheter, hvilkas rätta innebörd icke förut tillräckligt framhållits, hade förändrat Hjelmaresänkningens karaktär af blott och bart en torrläggning af sankmarker och stält detta företag utanför all jemförelse med andra sådana i vårt land. Förpligtelser liknande dem, som Hjelmaresänkingsbolaget måst åtaga sig, förekomme veterligen icke vid någon annan sjösänkning i hela Europa, och hvad omfånget anginge, ansåge direktionen sig böra, sedan äfven den nyvunna jorden tillkommit och vederbörligen uppmäts, nämna att landet härigenom vunnit icke blott 15,133 hektar förut vattenskadad och nu till det mesta redan odlad jord utan ock 3,670 hektar mer eller mindre torrlagd landvinning, således tillsammans en väsentlig jordförbättring å 18,803 hektar eller 38,090 tunnland.

Beträffande det resultat, som åsyftats, så hade detta obestriddigt vunnits, och företaget, bättre än man vågat vänta och hoppas, kunnat ej blott tillfredsställa jordbrukets fordringar utan äfven fylla de hårda kraf, hvilka såväl staten som enskilda verk och inrättningar stält på detsamma.

Den egentliga vinsten hade dock hufvudsakligen kommit dem till godo, hvilka ej i sjösänkningen deltagit, utan genom de mest ihärdiga protester ständigt sökt hindra dess utförande, medan den öfver all be-

räkning stora ekonomiska bördan fortfarande ensamt tryckte dem, som utfört företaget, hvars välgörande verkningar sträckt sig vida utöfver hvad man beräknat. Sjöfarten på Hjelmaren hade vunnit större trygghet och garantier, som den förut saknat, Eskilstunaverken, hvilkas dammar ombygts i mera tidsenligt skick, hade erhållit jemnare vattentillgång, sedan genom sjöns reglering en bättre hushållning med vattnet inträdt, och denna reglering hade dessutom skänkt Mälarens strandegare fördelen att Hjelmarens öfverflödsvatten kunde tidigare afbördas än det egentliga vårflödet der inträffade. Hjelmare kanal, som vid tiden för sjösänkingsarbetets utförande på hela sin öfre horisontalsträcka till en längd af 10,600 meter varit i det största behof af en grundlig uppudring, hade fördjupats och återlemnats till det bolag, som egde densamma, i ett bättre och väsentligt fördelaktigare skick än det, hvaruti han befunnits före sjösänkingsarbetet; och någon åtgärd för underhållet af segeldjupet på denna sträcka hade icke direktionen veterligen förekommit och komme antagligen ej heller på många år att erfordras. Örebro stad, hvars dränering genom sänkningen möjliggjorts, hade vunnit icke blott ett sundare läge utan ock en högst betydligt ökad varuomsättning, som föranledt Svartåns kanalisering från Skebäcks hamn upp till staden, hvilken dyrbara anläggning icke kommit till stånd, derest icke sjösänkningen framkallat en större liflighet i alla affärsförhållanden. Genom sänkningen hade Eders Kongl. Maj:t och kronan vid Skebäck i Svartån vunnit ett vattenfall af 240 hästkrafter utan att bolaget, som skapat detsamma, därför kunde enligt gällande lag erhålla någon godtgörelse, och denna vattenkraft beräknades ega ett så högt värde, att Örebro stad, mot erhållande af kronans rätt dertill, ansett vidare hjälp från det allmännas sida icke erfordras för utförande af dess kanalarbete. Nödtvånget att bereda vidgadt aflopp i Qvismare-dalen hade der åstadkommit icke blott en båtled till Hjelmaren utan ock en särskild handelsplats vid Odensbacken i Telgeån, hvarifrån nu reguliera ångbåtturer öppnats icke blott på sjöns båda ändpunkter, Örebro och Skogstorp, utan äfven på Stockholm. Nya hamnar hade efter sänkningen uppstått vid Hjelmarens stränder och upprensningarne af Hjelmarsund och Qvislåån till Hjelmarens östligaste ändpunkt öppnat en ny farled, hvilken ansetts vara af sådan vigt att Oxelösund—Flen—Vestmanlands jernvägsbolag, som verkställt dess utvidgande till sju fots djup, fått hela kostnaden därför såsom ren gäfvä af statsverket. I stället för den långa och ytterst svåra färjleden öfver Hjelmarsund hade sänkningen beredt möjlighet att för en jemförelsevis ringa kostnad der åstadkomma en för samfärdseln synnerligt vigtig brobygg-

nad, hvartill ock förslag upprättats, och de som bodde vid sjön Öljarrens stränder kunde nu utan slussbyggnad förena denna sjös vattenspegel med Hjelmarens och göra den segelbar ungefär en mil in i Södermanland samt på samma gång torrlägga deromkring befintliga sankmarker.

Genom denna sjösänkning hade dessutom skördats en stor vinst i sanitärt hänseende. De vid Hjelmarens och Qvismarens stränder förr så vanliga fross- och tyfusfebrarna hade efter sankmarkernas torrläggning alldeles försvunnit.

Jemte dessa stora fördelar, som tillskyndats det allmänna och särskildt de intressen, som rest sig emot sjösänkingsföretaget, borde icke förbigås den vinst, som tillfallit de jordegare inom sjösänkingsområdet, hvilka ej i företaget deltagit, och som fått återlösa deras vinstjord. Det pris, som härför af bolaget betingats eller i allmänhet 800 kronor för fullgradig hektar kunde måhända synas högt och borde vara fullt tillfredsställande, men vore dock ganska ringa vid jämförelse med hvad bolagsmännens egen vinstjord kostat, ty denna stode dem till ett pris af något öfver 1,100 kronor per fullgradig hektar, oafsedt den dryga underhållsskyldighet, som ensamt hvilade på densamma. Denna återlösta jord och de afsöndringar af vinstjord, som till andra personer försålt med ett saluvärde af mer än 300,000 kronor, hade redan tillfört staten och kommunerna en afsevärd tillökning af ny skattskyldig jord.

Den hjälp, sjösänkingsbolaget från det allmännas sida erhållit till utförande af detta arbete, vore det af 1877 års Riksdag beviljade statslånet å 2,000,000 kronor. Å detta lån hade bolaget i räntor efter den ursprungliga räntefoten 5 procent till statskontoret successive under åtta år inbetalt 575,388 kronor 94 öre intill utgången af år 1885, hvarefter, sedan räntan nedsatts till 4,5 procent samt uppskof med dess erläggande för åren 1886—1890 beviljats af 1885 års Riksdag, dessa årens räntor uppdebiterats med tillsammans 450,000 kronor, hvartill, sedan år 1889 räntefoten nedsatts till 4 procent, ett belopp af 400,000 kronor, utgörande ränta för åren 1891—1895, skulle ytterligare påföras. I följd häraf komme de räntor, som för det beviljade statslånet redan utgått eller uppdebiterats innan lånets fördelning på jorden egde rum, att uppstiga till ett belopp af 1,425,388 kronor 94 öre eller mera än 71 procent af kapitalbeloppet.

Att utan detta statslån sjösänkingsföretaget aldrig kunnat utföras vore en obestridlig sanning, likasom ock att, utan de lindringar i de ursprungliga lånevilkoren, som sålunda tid efter annan beviljats, bolaget

svårligen kunnat frigöra sig från sina öfriga skulder. Men det kunde icke heller förnekas att, med afseende på förpligtelserna till det allmänna, den börda, som pålagts Hjelmarens och Qvismarens strandegare, vore vida tyngre än hvad som fordrats af något annat sjösänkingsföretag i vårt land.

Efter de förhållanden, som inträdt sedan i följd af Riksdagens år 1889 fattade beslut ytterligare 400,000 kronor i räntor uppdebiterats vid 1895 års slut, skulle en afskrifning af 450,000 kronor blifva ungefär 38 procent af det räntebelopp 1,425,388 kronor 94 öre bolaget dels kontant inbetalt, dels fått uppdebiteradt. En sådan eftergift å en så stor hopad ränteskuld, medgifven ett bolag, som nödgats åtaga sig och äfven ordentligt fullgjort hvad sannolikt intet annat bolag hädanefter komme att finnas villigt att åtaga sig, kunde icke med skäl af andra sjösänkings- och torrläggningsföretag åberopas såsom prejudikat; och då, såsom redan anförts, en årlig afgäld af 5 kronor för vinstref öfverstege bolagsmännens bärkraft, hvarför utrymme nedanom detta maximum måste finnas jemväl för en debitering till underhållet, kunde denna omständighet väl icke lemnas utan afseende, då så många och så ytterst viktiga, såväl publika som privata intressen utsattes för de största faror i händelse bolaget, genom att alltför hårdt pressas, till sist skulle blifva oförmöget att fullgöra sina stränga förpligtelser till sjöfarten med mera.

I betraktande här af och då det måste anses höjdt öfver allt tvifvel att Riksdagen, som bidragit till utförandet af detta, för våra förhållanden ovanligt vidt omfattande företag, äfven önskade försätta detsamma i en sådan ställning, att det fortsärande kunde uppfylla sitt ändamål och fullgöra de stränga fordringar, som stälts och ställes på detsamma, har direktionen, under uttrycklig förklaring att det vilkor beträffande bolagets enskilda lån, som 1889 års Riksdag fäst vid då medgifna ändring i sättet för statslånets liqviderande, skulle vederbörligen uppfyllas, i underdånighet anhållit det Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att af de å Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolags statslån vid 1895 års slut uppdebiterade räntorna, 850,000 kronor, ett belopp af 450,000 kronor måtte afskrifvas och att vid slutet af år 1896 och följande år å den sålunda reducerade kapitalaskulden 2,400,000 kronor, till dess densamma jemte ränta blifvit återbetald, skulle erläggas en annuitet af 6 procent, hvaraf 4 procent beräknades såsom ränta och återstoden utgjorde kapitalafbetalning.

Sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landtbruksstyrelsen anbefalts att häröfver inhemta Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i Södermanlands, Örebro och Vestmanlands län underdåniga yttranden

samt dermed äfvensom med eget underdånigt utlåtande till Eders Kongl. Maj:t inkomma, hafva nämnda styrelser med underdånigt utlåtande af den 1 februari 1894 öfverlemnadt yttranden i ärendet af Eders Kongl. Maj:ts bemälde befallningshafvande.

Uti sina berörda yttranden hafva sistnämnda myndigheter tillstyrkt bifall till ansökningen och dervid, bland annat, andragit:

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län: att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som uti ett med anledning af sjösänkingsbolagets hos Eders Kongl. Maj:t gjorda framställning om efterskänkande och afskrifning af hälften af ifrågavarande statslån den 26 januari 1889 afgifvet underdånigt utlåtande ansett mycket bevekande skäl förefinnas för staten att skänka det betryckta bolaget en verksam hjälp, motsvarande de utgifter, som bolaget för statsintressets tillgodoseende måst underkasta sig, ansåge sig böra i nu förevarande ärende vidhålla den af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande sålunda uttryckta åsigten, desto hellre som bolagets ifrågavarande framställning, jemte det den åsyftade ett långt mindre bistånd af staten än som förut sökts, tillika inrymde nya, obestriddliga sakförhållanden, som ytterligare belyste bolagets svårt betryckta ställning och den förnämligast verkande orsaken dertill, nemligen den bolaget för all framtid pålagda ansvarighet för trafikens uppehållande på Hjelmaren till sju fots djup och de deraf härflytande högst betydliga kostnader såväl för de redan fullbordade stora regleringsarbetenas utförande som äfven för deras årliga vidmakthållande jemte aflöning till därför erforderlig förvaltningspersonal; att utan statens mellankomst med det understöd, hvilket i förevarande framställning äskats, det trångmål, hvori bolaget såmedelst vore försatt, svårligen syntes kunna af detsamma öfvervinnas utan deremot gifva anledning befara att bolaget icke i längden förmådde fullgöra sina förbindelser till det allmänna; samt att, beträffande de för statslånet med derå hopade räntor utgående ovanligt höga annuitetsbelopp, som drabbade de i företaget deltagande fastigheterna, den fara för fastighetskrediten icke syntes böra lemnas alldeles ur sigte, som kunde uppstå, om, såsom antagligt vore, derest icke den äskade eftergiften beviljades, många af dessa fastigheter, hvilka tillika besvärades af årlig afgäld för erhållna odlingslån samt andra utskylder och gravationer, icke förmådde bära alla de bördor, för hvilka de sålunda häftade och i följd deraf blefve underkastade tvångsförsäljningar med deraf uppstående förlustbringande kollisioner mellan olika förmånsrättsegare och menliga återverkan på fastighetsvärdena;

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län: att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande vid de föregående tillfällen, då Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande haft anledning att yttra sig i fråga om Hjelmarens och Qvismarens sänkning och det därför bildade bolags arbeten, städse funnit sig föranlåten framhålla vigten och betydelsen för landet, orten och jordbruket i allmänhet af detta storartade sjösänkingsföretag, som inom landet icke egde sin motsvarighet samt i omfattning och betydenhet icke stode efter ens något utom riket; att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande särskildt i utlåtanden den 24 december 1884 och den 29 november 1888 fästat uppmärksamhet derå att, i olikhet med vanligen förekommande vattenafledningsföretag, detta berörde icke allenast enskild rätt utan ock allmänna intressen, hvilkas tillgodoseende påkallat arbeten och uppoffringar af bolaget i högst betydlig utsträckning, och att detta oaktadt det bolaget beviljade lån icke erhållits på förmånligare vilkor än dem, som gälde för lån, hvilka meddelats till främjande af vanliga utdikningar och vattenaftappningar af sankta trakter och sjöar för beredande af odlingsföretag; samt att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i sina omförmälda utlåtanden, hvilka Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande äfven nu återopade, sökt visa billigheten och behovet af de eftergifter, bolaget sökt samt tillstyrkt bifall till bolagets då gjorda framställningar; och

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vestmanlands län: att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande redan i de underdåniga utlåtanden Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande den 15 december 1884 och den 27 november 1888 afgifvit beträffande sänkingsbolagets då väckta underdåniga framställningar om vissa lindringar i åtagna förpligtelser till statsverket haft tillfälle att såsom sin åsigt uttala att ett frångående af den antagna grundsatsen, att staten endast genom lån och ej medelst anslag skulle befordra och underlätta odlingsföretag, med säkerhet skulle framkalla flera dylika anspråk och att af detta och i öfrigt anförda skäl Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke kunde förorda att odlingsföretaget såsom sådant bereddes förmånen af ett efterskänkande af någon del af dess skuld till staten; att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande deremot, då det icke vore billigt att den enskilde jordegaren ålades bekosta arbeten, hvilka icke omedelbart erfordrades för eller gagnade torrläggningen af hans vattenskadade mark, samt statens intresse att befordra dylika företag motarbetades om vilkoren, såvidt på staten berodde, gjordes för den enskilde så betungande att han svårigen kunde fullgöra dem, uti sitt sist återopade utlåtande — då Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag blifvit ålagdt att

på egen bekostnad anordna och vidmakthålla segelled öfver Hjelmaren, hvarigenom enskilde strandegare för ett för torrläggningen främmande ändamål fått vidkännas utgifter, hvaraf deras existens äfventyrades — funnit sig böra såsom rätt och billigt framhålla att staten, till hvars intresse hörde anordnandet och underhållet af en så betydande allmän segelled, borde godtgöra bolaget de kostnader, som det för segelledens anordnande fått vidkännas och som, om räntor medräknades, betydligt öfverstege en million kronor; samt att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ännu bibehölle sin sålunda uttalade åsigt och ansåge att de jemkningar, Riksdagen enligt underdånig skrifvelse den 16 maj 1889 beslutit i afseende å de för sänkingsbolaget gällande lånevilkor, icke tillfredsstälde det tillmötesgående, hvarpå bolaget med skäl kunde göra anspråk.

Med erinran att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uti underdånigt utlåtande den 6 november 1888 för Eders Kongl. Maj:t tillkännagifvit att alla de för sjöarne Hjelmarens och Qvismarens sänkning fastställda arbeten blifvit fullbordade på ett i allo berömvärdt och för det dermed afsedda ändamålet betryggande sätt samt att sjösänkingsbolaget, genom att utföra arbetena i större omfattning och på ett i tekniskt hänseende mera fulländadt sätt än den först gillade planen föreskrifvit, sökt på allt vis tillgodose de af företaget beroende olika intressena, hafva väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landtbruksstyrelsen uti sitt ofvanberörda underdåniga utlåtande af den 1 februari 1894 vitsordat att jemväl alla bolaget åliggande underhållsarbeten på ett fullt tillfredsställande sätt utförts. I afsende å den nu föreliggande ansökningen hafva embetsverken framhållit att detta inom vårt land hittills allena stående företag väl vore förtjent af att erhålla lindring i de lånevilkor, hvilkas fullgörande ovedersägligen utgjorde en tyngande börda på dem, som nödgades uppbära de med det vidtomfattande företaget förenade förpligtelser till den allmänna trafiken, likasom behovet af en sådan lindring, såsom i den underdåniga ansökningen anförts, icke syntes kunna förnekas.

Då Riksdagen — yttra embetsverken vidare — redan tvänne gånger medgifvit afsevärda lindringar i betalningsvilkoren, men dervid betonat att en till sin art så väsentlig afvikelse från ingånget aftal som rent efterskänkande af ett fordringsbelopp, enligt Riksdagens åsigt, vore en betänklig åtgärd, syntes det vara föga utsigt att Riksdagen nu skulle vara mera benägen att i form af afskrifning bevilja den behöfliga eftergiften. Onekligen skulle emellertid bolaget beredas afsevärd och nödig lättnad i fullgörande af sina förbindelser, om tiden för inbetalningen

af de till betydligt belopp hopade räntorna, hvilkas gäldande skulle vålla bolaget den största olägenhet, finge framskjutas till dess att, genom vunnin erfarenhet om den vinst som genom torrläggningen tillförts bolagsdelegarne, dessa vore bättre i stånd än för närvarande att fullgöra sina förbindelser. Under tiden borde emellertid afbetalningen å det ursprungliga lånebeloppet fortgå enligt den af 1889 års Riksdag fastställda amorteringsplanen.

Med tillämpning af dessa åsikter hafva embetsverken i underdånighet hemställt det Eders Kongl. Maj:t, i anledning af förevarande ansökning, täcktes föreslå Riksdagen medgifva att anstånd med erläggande af den vid 1895 års slut upplupna räntan, utgörande tillhopa 850,000 kronor, finge åtnjutas intill dess ursprungliga kapitalkulden till staten, 2,000,000 kronor, blifvit helt och hållet inbetald genom erläggande vid slutet af år 1896 och följande år af en annuitet af sex procent å sistnämnda summa, deraf fyra procent beräknades såsom ränta å oguldna kapitalbeloppet och återstoden utgjorde afbetalning derå. Ränteskulden, hvarå under tiden ingen ränta skulle ifrågakomma, skulle enligt embetsverkens förslag derefter gäldas med enahanda annuitetsbelopp intill dess summan, 850,000 kronor, blifvit återbetald.

Efter det väg- och vattenbyggnadsstyrelsens samt landtbruksstyrelsens underdåniga utlåtande till civildepartementet inkommit, har af direktionen för sjösänkingsbolaget uti underdånig skrifvelse, som den 9 februari 1894 till civildepartementet ingifvits, ytterligare andragits:

I följd af de utaf Riksdagen förut gjorda uttalandena emot ett efterskänkande af ett redan fixerad fordringsbelopp hade direktionen funnit att anledning vore att befara att den afskrifning, som af bolaget begärts å den uppdebiterade räntan, icke skulle kunna vinna Riksdagens bifall, men att deremot den åsyftade lindringen lättare skulle kunna vinnas om det ursprungliga kapitalbeloppet 2,000,000 kronor med de derå uppdebiterade räntorna, 850,000 kronor, icke rubbades.

I betraktande deraf — anför direktionen vidare i sin berörda skrifvelse — att den dryga sänkingskostnaden till en stor del härflöte från de arbeten, bolaget måst åtaga sig i och för skapandet och underhållet af långa farleder på 7 fots djup i sjön Hjelmaren, hvilka i förening med ombyggnader och fördjupning i Hjelmare kanal slukat hälften af statslånet samt att dessutom flera nya farleder der tillkommit, måste detta sjösänkingsföretag betraktas icke blott såsom en vanlig torrläggning af sankmarker, utan ock derjemte såsom ett större kanaliseringsarbete, afsedt att bereda ökad och mera tryggad samfärdsel. Den

nytta sjösänkningen i detta fall tillskyndat det allmänna hade visat sig i en väsentligt ökad trafik och i följd deraf stigande intægter vid Hjelmare kanal och vid sjöns äldre samt efter sjösänkningen tillkomna nya hamnar.

Vid alla andra kommunikationsleder tillföle en väsentlig del af dessa inkomster det bolag, som bildat och fortfarande underhölle farleden, då deremot Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag, som ensamt och i all framtid bure ansvaret för allt underhåll och dertill skulle ombesörja segelfartygens bogsering med mera icke härför åtnjöte någon godtgörelse, oaktadt underhållskostnaden, särskildt hvad muddringen beträffade, växte ju mera trafiken af ångbåtar, synnerligast bogserångare med åtföljande pråmar, ökades. Det syntes därför icke få anses obefogadt om detta sjösänkingsbolag vågade framträda med anspråk att komma i åtnjutande af någon förmån, liknande dem, som beviljats för andra kommunikationsleder — exempelvis af enskilda bolag anlagda och med statslån understödda jernvägar.

I det reglemente, som Riksdagen år 1889 utfärdat för riksgäldskontoret, vore för försträckningar till enskilda jernvägar, bland annat, föreskrifvet att beloppet af den ränta, med hvars erläggande anstånd medgifvits, skulle till staten inbetalas sedan genom de stadgade annuitetsliqviderna all öfrig ränta, med hvilken anstånd icke beviljats, blifvit gulden och kapitalet godtgjort, så att efter nämnda tids förlopp med annuitetens erläggande fortfores så länge till dess äfven beloppet af den ränta, med hvars erläggande anstånd medgifvits, blifvit till staten inbetaldt.

Då ett dylikt medgifvande vid återgåldandet af Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolags statslån syntes kunna anses öfverensstämma med de principer för låneunderstöd, som af Riksdagen i ofvannämnda reglemente stadgats, har direktionen i underdånighet anhållit att Eders Kongl. Maj:t, vid slutlig pröfning af bolagets underdåniga ansökan, täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke den af direktionen der föreslagna afskrifning skulle kunna utbytas emot en hemställan att de vid 1895 års slut uppdebiterade räntorna 850,000 kronor finge till statskontoret inbetalas sedan genom annuitetsliqviderna å lånfångna 2,000,000 kronor efter 6 procent, deraf 4 procent ränta, detta kapital blifvit godtgjort, så att efter nämnda tids förlopp med annuitetens erläggande fortfores så länge till dess äfven beloppet af den uppdebiterade räntan blifvit till fulla inbetaldt.

Såsom ytterligare stöd för en sådan framställning har direktionen derjemte erinrat att då den säkerhet, som för enskilda jernvägars lån lemnades, vore begränsad till jernvägsanläggningen med alla dertill hö-

rande byggnader, materiel med mera, staten deremot för dess försträckning till Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag erhöle yppersta förmånsrätt i de hemman och lägenheter, som i sjösänkingsföretaget deltagit, en säkerhet, som väl syntes få anses ännu mera betryggande.

Härefter har statskontoret den 6 mars 1894 i ärendet afgifvit underdånigt utlåtande och deruti anført att, om ock hvad till stöd för den nu förevarande underdåniga ansökningen blifvit anfördt redan blifvit i någon mån beaktadt vid beviljande af de bolaget tillförene medgifna lindringar, någon ytterligare lindring i de bestämda lånevilkoren dock syntes kunna och bära medgifvas just med afseende å de ej oväsentliga förpligtelser, detta bolag måst ikläda sig utöfver dem, som i allmänhet vid dylika låns beviljande förekomme och som delvis vore af den art att de komme att utgöra hinder för bolaget att upplösa sig.

De framställningar — yttrar statskontoret vidare — som vid tvänne särskilda tillfällen blifvit hos Riksdagen gjorda i syfte att bereda lindring i vilkoren för återbetalning af ifrågavarande lån, hade, såvidt de afsedt befrielse för bolaget från skyldigheten att erlægga upplupna räntor, för hvilkas gäldande anstånd förut medgifvits, icke vunnit Riksdagens bifall, af skäl hvilka fortfarande syntes få ega giltighet, hvarföre ock syntes kunna antagas att en förnyad framställning till Riksdagen i samma riktning eller om afskrifning, såsom direktionen i sin första skrift begärt, af 450,000 kronor af de vid 1895 års slut å lånet uppdebiterade räntor, icke komme att röna framgång.

Beträffande det af direktionen i dess senare skrift framställda förslaget erinrar statskontoret att anstånd med räntas erläggande å lån till enskilda jernvägar finge åtnjutas endast för en tid af högst tre år, dock icke utöfver ett år från den dag då, enligt Eders Kongl. Maj:ts bestämmande, jernväg senast skulle vara färdig och för trafik öppnad, under det att det räntebelopp, som direktionen ifrågasatt att erläggas först sedan all öfrig ränta, med hvilken anstånd icke beviljats, blifvit gulden och kapitalet godtgjort, afsåge en tid af tio år, hvartill komme att till enskilda jernvägar beviljade lån skulle, i olikhet med hvad i förevarande fall vore bestämdt, återgäldas medelst erläggande af en annuitet motsvarande fem procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, af hvilken annuitet först godtgjordes ränta efter fyra och en half procent å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgjorde afbetalning derå. En eftergift i enlighet med direktionens senare hemställan skulle ock i sjelfva verket för staten medföra större uppoffring än den som uppstode genom afskrifning nu genast af ofvanberörda belopp, 450,000 kronor.

Statskontoret har derföre funnit sig icke kunna förorda någotdera af de utaf direktionen framställda förslag.

Såväl vid föregående tillfällen — anför statskontoret härefter — då lindring i sättet för återbetalning af detta lån blifvit ifrågasatt, som i nu förevarande framställning hade framhållits att de svårigheter, hvori bolaget befunne sig, hufvudsakligen vore föranledda af de alldeles särskilda förpligtelser till den allmänna trafiken på sjön Hjelmaren med mera, hvilka genom nådiga resolutionerna den 12 maj 1865 och den 2 februari 1877 blifvit förknippade med detta, numera fullbordade sjösänkingsföretag. Redan vid fastställande af planen för sänkingsföretaget hade vigten för det allmänna af garantier för ett behörigt fullgörande af dessa förpligtelser insetts. I sådant syfte och för att på samma gång göra det möjligt för bolaget att, om det så önskade och Eders Kongl. Maj:t funne skäligt sådant medgifva, kunna efter fullbordande af sänkingsarbetena och slutlig uppgörelse af alla dermed förenade eller deraf föranledda penningliqvider, befrias från sina förpligtelser i hvad de afsåge den allmänna trafiken, hade föreskrifvits bildande på bolagets bekostnad af den uti nådiga resolutionen den 2 februari 1877 omförmälda fonden för underhåll af segeldjup i Hjelmaren med mera.

Under återopande af hvad direktionen upplyst i fråga om kostnaderna för berörda underhåll anser statskontoret det kunna antagas såsom ostridigt att fonden, hvilken vid 1893 års slut egde en behållning af 176,095 kronor 40 öre, icke ännu uppnått den storlek, som för det med densamma afsedda ändamål vore erforderlig. Vid sådant förhållande och då det ej allenast från bolagets utan äfven från det allmännas sida måste anses särdeles önskvärdt att fonden snarast möjligt vunne den storlek, att densamma kunde öfvertaga bolagets förpligtelser i hvad de afsåge den allmänna trafiken å sjön Hjelmaren, anser statskontoret åtgärder redan nu böra vidtagas för fondens ökning i den mån som, efter behörig utredning öfver kostnaderna för underhållet af segeldjupet med mera, funnes behöflig.

Af hvad i ärendet förekommit anser statskontoret emellertid vara ådagalagdt att bolaget, som vore skyldigt att, om och när Eders Kongl. Maj:t pröfvade sådant böra ske, öka fonden, icke vore i stånd att ens i någon mån fullgöra denna skyldighet och samtidigt verkställa återbetalning af statslånet i den ordning som nu vore bestämd. I händelse föreskrift om fondens ökande till erforderligt belopp blefve meddelad, syntes derföre någon lindring i sättet för lånets återbetalande böra bolaget beredas.

Statskontoret anser denna lindring kunna beredas bolaget sålunda,

att den annuitet, som bolaget enligt 1889 års riksdagsbeslut skulle efter slutet af år 1896 och vidare årligen erlägga tills lånet med räntor blifvit guldet, nedsattes från 6 procent till 5 procent, deraf 4 procent fortfarande borde beräknas såsom ränta. Härigenom komme betalningstiden, nu bestämd till 28 år 4 dagar, att utsträckas till 41 år 12 dagar och den årliga annuiteten, som enligt 1889 års riksdagsbeslut belöpte sig till 171,000 kronor, att utgöra 142,500 kronor och således ej blifva större än att bolaget jemte densamma erläggande äfven borde kunna utgöra de tillskott, som erfordrades för höjande af ofvannämnda fond.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer statskontoret i underdånighet att Eders Kongl. Maj:t täcktes i nåder anbefalla vederbörande myndighet att efter bolagets hörande afgifva yttrande angående de med underhållet af segeldjupet i sjön Hjelmaren förknippade kostnader samt, i händelse Eders Kongl. Maj:t skulle efter sålunda vunnen utredning finna skäligt förordna om ökning genom bolagets försorg af den för nämnda underhåll bildade fond, hos Riksdagen göra framställning derom att bolaget måtte få återgälda det för sjösänkingsföretaget erhållna statslån med derå för tiden till och med år 1895 oguldna räntor, eller tillhoppa 2,850,000 kronor, på det sätt att vid slutet af år 1896 och följande år, tills detta belopp jemte ränta blifvit slutbetaldt, skulle erläggas en annuitet af fem procent, deraf fyra procent beräknades såsom ränta och återstoden såsom kapitalafbetalning.

Genom nådig remiss anbefaldt att, efter det Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag lemnats tillfälle att afgifva yttrande i anledning af hvad statskontoret uti detta ärende anför, inkomma med förnyadt underdånigt utlåtande i ärendet, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med underdånigt utlåtande af den 20 november 1894 öfverlemnadt ett af direktionen för sjösänkingsbolaget afgifvet yttrande äfvensom en dertill hörande redogörelse för omfånget och beskaffenheten af det underhåll i sjön Hjelmaren, som för bibehållande af sju fots segeldjup blifvit Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag ålagdt.

Uti sistnämnda handling har, bland annat, framstälts följande, på ett redogörelsen bifogadt utgiftssammandrag grundade medelberäkning af kostnaderna för underhållet sådana dessa hittills varit i medeltal för 6 år:

Hjelmarens reglering.....	kr. 1,552: 49
Bogsering.....	» 241: 67
Prickning.....	kr. 959: 10
Afgår rederibolagets bidrag ...	» 643: 50

Transport kr. 2,109: 76

	Transport	kr. 2,109: 76	
Pejling	»	134: 93	
Diverse utgifter	»	25: 98	
Muddring, medeltal för 7 år	»	3,041: 09	
Mudderverksförmännens expektansarfvode... ..	»	333: 33	kr. 5,645: 09.

Enligt hvad i redogörelsen vidare meddelas hade i nämnda summa icke intagits kostnaden från inventariet för mudderverkets grundliga reparation och underhåll i öfrigt samt slipbyggnaden, tillsammans 10,299 kronor 4 öre. Om denna skulle fördelas på endast 6 år, hvilket väl vore alltför strängt, skulle här tillkomma ett belopp af 1,716 kr. 50 öre. Någon andel i kostnaden för ett nybyggt magasin eller i bolagets förvaltningskostnader och så kallade allmänna kostnader hade ej heller beräknats. Dessa sistnämnda hade under de gångna åren med deras uttaxeringar och uppbörd, restantieindrifningar, jordafsöndringar, landvinningsuppställningar, köp och arrendeaftal med mera varit ganska dryga, emot den relativt obetydliga förvaltningskostnad, som efter 1896 års slut borde ifrågakomma. Den i bolagets först ingifna underdåniga skrifvelse i ärendet förslagsvis beräknade årskostnaden, 20,000 kronor, afsåge allt underhåll så i Hjelmaren som Qvismaredalen samt all framtida förvaltningskostnad.

Uti det afgifna yttrandet har direktionen för sjösänkingsbolaget, under åberopande af förenämnda redogörelse, erinrat att en fullständig utredning af alla på underhållsfrågan inverkan förhållanden ovilkorligen kräfde en längre tid än den nu föreliggande frågan om lindring i statslånevilkoren kunde medgifva. Ty om denna skulle till någon Riksdagens åtgärd föranleda, måste den föreläggas innevarande års Riksdag, enär statslånets fördelning på jorden icke kunde uppskjutas längre än till sommaren 1895.

I enlighet med sjösänkingsbolagets vid ordinarie bolagsstämma den 30 maj 1894 fattade beslut anhåller direktionen derföre att frågan om denna utredning måtte från den om lindring i statslånevilkoren alldeles afskiljas och icke till dennas undanskjutande dermed förknippas.

Beträffande det af statskontoret föreslagna sättet för beredande af lindring i lånevilkoren anför direktionen att för bolaget såsom en fortfarande korporation och de af lånet graverade fastigheterna en sådan lånekonvertering, då skuldsumman förblefve densamma och årsräntan likaså, svårligen kunde anses såsom någon hjälp om man verkligen afsåge att bereda någon lättnad i nuvarande bördor. Under hela den tid sjösänkingslånet med sin tysta, i gravationsbevisen ej synliga förmånsrätt, jemte på flere ställen tillika inskjuten sådan för särskilda

odlingslån, graverade bolagsmännens fastigheter, kunde dessa icke försäljas till deras verkliga värden, och oaktadt de ofantliga kostnader, som ovilkorligen måste i byggnader, jordförbättringar med mera der nedläggas, kvarstode den misstro till in-teckningssäkerheten som dessa tysta förmånsrätter framkallade och denna verkade förlamande på bolagsmännens företagsamhet. Under årens lopp minskades visserligen andelen i kapitalskulden till staten, men annuiteterna vore alltjemt desamma och svårigheterna att med jordens afkastning bestrida dessa och öfriga utgifter komme antagligen icke heller att väsentligt minskas. Ur denna synpunkt kunde en förlängning af amorteringstiden utan någon minskning i kapitalskulden icke anses vara till förmån för sjösänkingsbolagets intresser och ej ens för staten sjelf. Ty så länge statslåneafbetalningen fortginge, kunde staten af dessa egendomar, hvilka efter amorteringstidens slut med millioner borde öka det beskattningsbara fastighetsvärdet i landet, svårligen vinna en, på grund af taxeringsvärdet nämnvärdt ökad bevilling.

Då således statskontorets förslag blott afsåge en lånekonvertering på vilkor, som ej kunde bereda sjösänkingsbolaget någon verklig lindring, har direktionen anhållit att detsamma af Eders Kongl. Maj:t måtte lemnas utan afseende.

Deremot uttrycker direktionen den förhoppning att Eders Kongl. Maj:t skall fästa större afseende vid öfriga myndigheters yttranden i frågan. Ett bifall till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens samt landtbruksstyrelsens förslag skulle — yttrar direktionen — visserligen förlänga den nu bestämda amorteringstiden med något mera än 8 år, men medförde likväl en vida större fördel än en direkt afskrifning af 450,000 kronor, då annuiteten derigenom nedsattes från nuvarande 171,000 kronor till 120,000 kronor. Då värdet af en sådan lånekonvertering enligt anställda beräkningar uppginge till omkring 566,544 kronor, således 116,544 kronor mera än den afskrifning af 450,000 kronor bolaget i sin underdåniga ansökan begärt, så vore, för åtnjutande af denna förmån, bolaget å sin sida villigt att, dels af sina i sådant syfte redan gjorda besparingar och behållningar, dels ock genom en ökad uttaxering under år 1895 för detta särskilda ändamål, afsätta ej mindre nämnda belopp 116,544 kronor än äfven hvad derutöfver kunde erfordras för att, sedan den i statskontorets vård lemnade fonden medräknats, årsinkomsten af ett sammanlagdt kapitalvärde af 300,000 kronor skulle finnas disponibelt att af vederbörande öfvertagas, för den händelse Eders Kongl. Maj:t funne skäligt befria bolaget från dess förpligtelser i hvad de afsåge den allmänna trafiken.

I följd af hvad sålunda och i öfrigt anförts anhåller direktionen att Eders Kongl. Maj:t täcktes i enlighet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens samt landtbruksstyrelsens gemensamma hemställan föreslå Riksdagen medgifva att anstånd med erläggande af den vid 1895 års slut å bolagets statslån upplupna räntan, utgörande tillhoppa 850,000 kronor, finge åtnjutas intill dess ursprungliga kapitalskulden 2,000,000 kronor blifvit tillfullo inbetald genom erläggande vid slutet af år 1896 och följande år af en annuitet af sex procent af sistnämnda summa, deraf fyra procent beräknades såsom ränta å oguldna kapitalbeloppet och återstoden utgjorde afbetalning derå; samt att ränteskulden, hvarå under tiden ingen ränta beräknades, derefter gäldades med enahanda annuitetsbelopp intill dess summan 850,000 kronor jemväl blifvit återbetald.

Skulle Eders Kongl. Maj:t finna skäligt att till Riksdagen göra sådan framställning och Riksdagen dertill gifve sitt bifall, förklarar direktionen slutligen att bolaget å sin sida vore villigt att för sjöfartens framtida underhåll på sjön Hjelmaren och sjöns reglering afsätta så stort belopp af sina egna tillgångar att detta tillsammans med den härför till statskontoret redan lemnade fonden, sådan dennas behållning befunnes vid 1895 års bokslut representerade ett kapitalvärde af 300,000 kronor, dock med det förbehåll att, intill dess Eders Kongl. Maj:t, efter bolagets hörande, om detta framtida underhåll annorlunda förordnade, bolaget, så länge detsamma skulle dermed taga befattning, finge utan inskränkning ega att för sagda ändamål använda hela afkomsten af hvad sålunda särskildt tillskjutits, samt fortfarande, såsom hittills, af den äldre fonden i statskontoret erhöle det årliga bidrag till underhållet, som Eders Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bevilja.

För egen del har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uti sitt ofvanomfördä underdåniga utlåtande af den 20 november 1894 anført att styrelsen i likhet med sjösänkingsbolaget ansåge frågan om utredning af de på underhållet af trafiken i Hjelmaren inverkan förhållanden icke böra sammanföras med ansökingen om lindring i lånevilkoren, synnerligast som någon framställning från bolaget om befrielse i detta afseende icke föreläge. Den af bolaget afgifna fullständiga redogörelsen öfver omfånget och beskaffenheten af underhållsåliggandena gifve vid handen att, om bolaget skulle befrias från detsamma ålagda eller af detsamma åtagna förbindelser i berörda afseende, en närmare utredning i såväl tekniskt som kameralt hänseende vore nödvändig och kräfde lång tid. Af berörda redogörelse framginge visserligen att utgifterna under tiden från den 14 mars 1888 till samma dag år 1894 ej uppgått

till högre belopp än att de borde kunna bestridas af räntan å underhållsfonden, om densamma uppbringades till ett kapitalbelopp af 300,000 kronor; men någon visshet att den sålunda ökade fonden vore för sitt ändamål för framtiden fullt betryggande, syntes ej kunna vinnas utan en förnyad undersökning rörande hvarje särskildt åtagande. Det syntes dessutom icke böra lemnas oanmärkt att det med fog kunde ifrågasättas, huruvida icke något om än ett obetydligt bidrag borde lemnas af dem, hvilka hade den omedelbara nyttan af den ordnade sjötrafiken i Hjelmaren.

Den af statskontoret ifrågasatta förändringen i lånevilkoren syntes styrelsen icke innebära någon afsevärd hjälp åt bolaget, helst då bolagets förbindelser i afseende å underhållet af farlederna i Hjelmaren skulle kvarstå utan att blifva i någon mån förändrade. Styrelsen hade redan i underdånigt utlåtande den 6 november 1888 i anledning af då väckt fråga om lindring uti lånevilkoren framhållit att detta storartade och inom vårt land hittills allenastående företag, som på ett berömvärdt sätt blifvit fullbordadt, otvifvelaktigt vore förtjent af att bedömas på ett annat sätt än de sjösänkingsarbeten, som i allmänhet understöddes med statslån; och i anledning af den nu förevarande framställningen om lättnad i lånevilkoren hade styrelsen samt landbruksstyrelsen i sitt gemensamma utlåtande framhållit det behjertansvärda behovet af en lindring och i detta hänseende framställt förslag. För sin del funne väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ingen anledning att frånga sin förut uttalade åsigt eller att framställa något annat förslag utan åberopade detsamma endast med det tillägg, som bolaget numera sjelf föreslagit, att nemligen bolaget, under förutsättning af bifall till framställningen, skulle åläggas öka den för underhållet i Hjelmaren i statskontoret inestående fonden.

Skulle Eders Kongl. Maj:t och Riksdagen bevilja bolaget den sökta förändringen i lånevilkoren, borde, enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förmenande, derefter den af statskontoret behandlade frågan om och på hvilka vilkor bolaget kunde befrias från förenämnda underhållsskyldighet tagas under pröfning.

Slutligen har sjösänkingsbolaget uti en till civildepartementet ingifven skrift af den 27 innevarande månad lemnat en uppgift å bolagets skulder utom statslånet samt å de medel, som för dessa skulders gäldande funnes att tillgå.

Enligt denna uppgift utgjorde bolagets enda återstående skuld vid bokslutet 1894 180,000 kronor till Örebro sparbank, hvilket kapital varit fördeladt på tre särskilda skuldebref, ställda att utan rätt till upp-

sägning betalas med 60,000 kronor den 1 juni hvarterda af åren 1894, 1895 och 1896; och har sparbanken icke velat medgifva någon som helst ändring härutinnan.

Af denna skuld återstode nu — meddelar bolaget — sedan en förbindelse å 60,000 kronor den 1 juni 1894 infriats, kapital kronor 120,000: —
 hvaraf den 1 juni 1895 skulle med medel, härtill
 redan särskildt i bankinrättning afsatta, betalas » 60,000: —
 hvadan således derefter utom räntan, 3,300 kronor,
 vid 1895 års slut komme att återstå kapital-
 skuld » 60,000: —

Till betäckande af denna jemte ränta samt till bestridande af förvaltningskostnaderna med mera och till underhållsfond särskildt för Qvismaredalen afser bolaget följande tillgångar oberäknadt bolagets fastigheter:

Utestående fordringar i in-tecknade skuldebref m. m.	kronor	30,000: —
Tillgångar i riksgäldskontorets obligationer	»	110,000: —
och ytterligare rekvirerade sådana för	»	10,000: —
	Summa kronor	150,000: —
samt 1895 års uttaxering, beräknad till	»	126,407: 06
	Slutsumma kronor	276,407: 06.

Men — anför bolaget — då tillgången i obligationer vore eventuellt, i händelse bolagets underdåniga ansökan om lättnad i statslånevilkoren bifölles, afsedd till fonden för segeldjupets med mera underhåll i Hjelmaren, syntes såsom för sagda ändamål disponibla endast böra upptagas 156,407 kronor 6 öre, hvilket belopp borde lemna ett afsevärdt öfverskott, äfven om, i följd af de enskilda bolagsmännens närvarande stora betryck, en icke ringa del af 1895 års uttaxering liksom af den för år 1894, hvarå ännu omkring 30,000 kronor — här ofvan ej medräknade — återstode oguldna, icke skulle vid 1895 års slut vara inflyttna. Några farhågor att bolaget ej den 1 juni 1896 skulle kunna infria och äfven infriade sin då återstående skuld med ränta, 63,300 kronor, syntes således icke förefinnas, helst direktionens medlemmar för förbindelsen till sparbanken iklädt sig proprie borgen, en för alla och alla för en.

De ändringar i villkoren för det åt sjösänkingsbolaget beviljade statslån, som åren 1885 och 1889 medgifvits, hafva otvifvelaktigt bidragit att underlätta företagens fullbordande och möjligheten för delegarne att bära de därför erforderliga omkostnaderna, hvilka vida öfverstigit de från början beräknade. Företaget är numera afsynadt och godkänt samt skall, enligt hvad af vederbörande myndigheter vitsordats, vara på ett berömvärdt sätt utfördt. Men de betydliga årsbidragen, hvilka, om den nu gällande planen för statslånets återgåldande skulle bibehållas oförändrad, med ingången af år 1896 blefve ännu större, tynga i hög grad på delegarne. Om det än under de första åren efter den stora vattenafledningen varit dem möjligt att ur rikligare hafreskördar på de nyvunna markerna förskaffa sig tillgångar till utgifterna, så lärer det dock allt mer och mer blifva nödvändigt att öfvergå från ett sådant brukningssätt till ett mera rationellt, på cirkulation staldt tillgodogörande af jorden, hvilket i längden lemnar ett jemnare om ock ej i början så vinstgifvande utbyte; men att underkasta sig de jemväl härför erforderliga uppoffringarne torde för många af de till mera än ett tusental uppgående större och mindre delegarne i företaget blifva förenadt med de största svårigheter om ens möjligt, så länge de måste vidkännas så betydliga utdebiteringar, som enligt nu gällande villkor för statslånet från och med nästa år måste förestå för gåldande af ränta och amorteringar å detsamma. Bolaget har ock i ärendet framhållit, hvilka vanskligheter som möta för fastighetskreditens anlåtande i förevarande fall, der marken kommer att graveras af tysta förmånsrätter till icke obetydliga belopp, och delegarne att derutöfver tryckas af ovissa förpligtelser för det framtida underhållet med mera. För det allmänna åter är det naturligtvis af betydelse att den osäkerhet i ekonomiskt afseende, som sålunda för en längre tid skulle komma att hvilat öfver ifrågavarande ort, varder, der så kan ske, undanröjd.

Jag kan derföre icke finna annat än att en ytterligare lindring i villkoren för statslånet är af omständigheterna synnerligen påkallad, och tillåter jag mig särskildt påpeka att ifrågavarande bolag, som utfört ett i sitt slag enastående storverk och dervid måst för befrämjande af andra enskilda och vissa allmänna intressen ikläda sig förpligtelser, hvilka måhända icke i allo varit fullt betingade af företagens ändamål och beskaffenhet, icke kommit i åtnjutande af statsanslag, medan sådant deremot lemnats till andra enskilda företag i vårt land, hvilka till sin betydelse icke kunna i ringaste mån jemställas med det nu förevarande.

Hvad beträffar den form, i hvilken lindringen bör bolaget medgifvas, synes mig hvad statskontoret härutinnan föreslagit icke innebära någon verklig lättnad för bolaget, hvaremot jag anser mig böra biträda hvad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landbruksstyrelsen förordat. Härvid synes dock såsom vilkor för lindringens åtnjutande böra stadgas att bolaget dels till den förut omförmälda fonden för underhåll af segeldjupet i Hjelmaren med mera afsätter så stort belopp, att denna fonds tillgångar vid innevarande års utgång komma att uppgå till 300,000 kronor, dels ock innan 1896 års utgång betalar all annan sin skuld än den till staten. Hvad beträffar användningen af afkastningen utaf nämnda fond, torde några särskilda bestämmelser derom icke böra, på sätt bolaget ifrågasatt, meddelas i sammanhang med nu förevarande fråga, utan lärer Eders Kongl. Maj:t vilja derom framdeles efter sig företeende omständigheter besluta.

Jag hemställer alltså att Eders Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att, under vilkor att Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag dels till den i statskontoret inestående, till underhållet af segeldjupet i Hjelmaren med mera afsedda fonden afsätter af egna medel så stort belopp, att fondens tillgångar vid 1895 års utgång uppgå till 300,000 kronor, dels ock inom 1896 års utgång betalar all annan sin skuld än den till staten, medgifva

att anstånd med erläggande af den vid 1895 års slut å bolagets skuld till staten upplupna räntan, utgörande tillhoppa 850,000 kronor, må åtnjutas intill dess kapitalskulden 2,000,000 kronor blifvit till fullo betald genom erläggande vid slutet af år 1896 och följande år af en annuitet af sex procent af sistnämnda summa, deraf fyra procent ränta å oguldna kapitalbeloppet och återstoden afbetalning derå, samt att ränteskulden 850,000 kronor, hvarå, intill dess kapitalskulden 2,000,000 kronor blifvit sålunda gulden, ingen ränta beräknas, derefter må gäldas genom erläggande af enahanda annuitetsbelopp, deraf likaledes fyra procent ränta å oguldna beloppet och återstoden afbetalning derå.

Till denna af Statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen i nåder lemna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflätas af den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo
E. K. Almqvist.